

אמר עזמות...

רבותי, לשנה טובה תכתבו!
פיר"שי: אתם תכתבו בעצמכם ובידיכם ממש (לא מבנין נפעל), מחמת שבידים זרות ואפילו בידי שמים — ואל אחטא בלשוני: אפילו בידי הועדה המלכותית! — טוב לחתות גחלים. הנה, למשל, הפקידים הגבוהים שלנו, אעפ"י שאינם בקיאים כ"כ בפירוש שנה טובה ומשכורת שמנה ובעיקר הוצאות הדרך לציריך ולא לצורך, לקרלס-בד, לפריז ולשאר מקומות הרפואה, הישועה והתענוגים; ואילו אנ"ש שהם מבקשים להכתב ע"י אחרים, סופם להשאר במחילה בבית ובארץ... אמרתי: „בארץ“, לא אמירה בעלמא, אלא משום שיש בזה גימטריה מתאימה ומעניינת-דיומא. כידוע, החליטו האגודתיים והריביוניסטיים במריינבאד על שיתוף-עבודה עם הציונות בענין חלוקת הארץ, והם עולים בגימטריה: „אאגודה, ריביוניסטיים, ציונים — ארץ“.

ותאמרו מה שתאמרו: כל הענין של „בלתי-ציונים“ וכל השידוך הלא-יוצלח של „פיפטי-פיפטי“ אינו מוחוור לי כל צרכו. מילא ה„בלתי-ציונים“ שלנו בא"י — שאני! מהם שנתעשרו ונתבצרו ונתחזקו בימי המלחמה ולאחריה על חשבון הציונות, הם בודאי ראויים לקרא לעצמם בשם „בלתי-ציונים“, אבל אלה „הבלתי-ציונים“ האמריקנים, מאי עבד-דתם ולמה הם נדחקים, במחילה, בין רגלי הציונים? הן כל השדוך הוא מלכ"ת תחילה „מקת טעות“ וכל החשבון שאנו נכנסים ל„בור של שומן“ הוא מוטעה ומופרך מעיקרו: „שומן“ לא היה מעולם ורק ה„בור“ והחור נשאר? גם הכלה מאוסה ומכוערה במעשיה ובלשוניה, ונדוניה — מאן דכר שמה! אדרבה, גדולה לקיחתם מנתינתם, וכל אותם הסינטורים וההכסטרנים למיניהם כותבים בעצמם ולי-עצמם (לא בבנין נפעל) שנה טובה ומשכורת שמנה על חשבון הציונים? דוקה. למה כל „הדעה“ אם אין „המאה“? — הוי אומר, „דמי יחרץ“,

וחוששין לא מפני „קום ועשה“ שלהם, אלא מחשש שמא יאמרו לאחרים: „שב ואל תעשה“, כמו שנאמר שם בזהר הקדוש, אדרא רבא: „גם חתול יוכל לה-זיק“... ויודעים אתם, רבותי, מה שם יקר האו לשלש המדינות החדשות שלנו אחרי ה„חלוקה“ בארץ? — מדינת-היהודים תקרא בשם „ענג-לאנד“ (מדינה צרה); מדינת הערבים תכונה בשם „אורמ-ביז-גור“ (עניים עד בלי די) והשטח הניתן למנדט יקרא בעברית „למען-דת“ יש אומרים „למען-דת“ כל עמי-הארץ שהאנגלים ישארו כאן לעולם ועד... וזוהי הבדיחה הטיפוסית שהגיעה אלינו מן הקונגרס בציריך: אחר ההצבעה הידועה בעד וכנגד ההן (יא בלע"ז), פנה אוסישקין אל אחד הצירים הפולנים ואמר לו: — הן מכיר אני אותך מכבר כציוני טוב, ואיך מלאך לבך לענות בשעת ההצבעה: „יא“?

על זה ענה לו היהודי מפולין: — מן המצר קראתי י ה!... (בקונגרס מדברים גרמנית! „יא“ פרושו, כידוע, הן)...

ובינתים עומדים רבנינו וסופרינו ועוסקים ומטפלים בשאלה חשובה המנרת עכשיו בעולמנו, דהיינו: כיצד נבטא את השנה הבאה עלינו לטובה, שנת תרצ"ח?

הרב דנתניה, כמדומני, עורר את הפלוגתא הזו על דפי העתונים ומזהיר את הקהל שלא יבטא חסד-שלום „תרצ"ח“ בחיריק, ראשית מפני שכתוב: „לא תרצח“ והשנית — וזהו העיקר! — כדי שלא לפתח פה לשטן... ובא החכם השני ומציע לעומתו לבטא בחולם-גולם, כמו: „תורצח“, שיש בזה כדי להוליך את השטן ימ"ש והעיקר יש בזה משום פיוט „תור“ ו„צח“ מה „שיר-השירים“.

ואני הייתי מציע לעשות בזה „כמ-תוקנים שבהם“ וכשם שאומות-העולם מקצרים ואומרים, למשל, 37 במקום

1937, גם בכתב וגם בע"פ, כן עלינו להרשיט את מספר המאות ולומר, למען הקיצור רק. — צ"ח, אלא שחושש אני שמא תאסור הסוכנות מנין זה מיראה מדבר פן יחשבו הבריות כי צ"ח זה הוא ר"ת של ציונית חדשה... ובינתים, עד שתהיה ואם תהיה לנו פעם מדינה יהודית, ירד, כמו שאומרים עכשיו, המצב הכלכלי, כלתה פרוטה מן הכיס ופרנסה — „מאפיש“!

אין בנין, אין קנין, אין מנין ואין ענין! במרכז המסחרי יושבים החנוונים שלנו ומנמנמים, אפילו בערב יו"ט, וארמרים „חוק לישראל“, ובשוק השכנים, יושבים החנוונים שלהם תחתיהם, כנהוג, הוזים וחולמים ומונים את חרוזיהם באצבעותיהם ועושים „חוק לישמעאל“.

ולא לחינם ספר לי אתמול יהודי חנווני אחד מבית-ישראל, שישב בחבוק ידים על פתח חנותו הריקה, את המעשה הזה, שהוא מענינא דיומא.

יהודי קבצן אחד בא אל הרב לבקש ממנו עצה. ספר היהודי לרבי על מצבו הקשה, שלא יוכל עוד לכלכל ולשאת. הרבה הרבי ואמר: „עצתי היא, בני, שתשלגה ירך במסחר הקמח והארג. הן ענין הוא פשוט מאד: „החיים זקוקים ללחם ויקנו ממך קמח, ולהמתים הזקוקים לתכריכים יקנו ממך בד“. הלך הקבצן ועשה כעצת הרב, התחיל עוסק בקמח ובארג, ואולם מצבו הורע והגיעו מים עד נפש. רץ שוב אל הרב: „רבי הקדוש, עשיתי כדבריך, אבל המצב גרוע מגודם!“ נתכנס הרב במחשבות ואמר: „כנראה, בני, שהעולם — אינו חי ואינו מת: הוא מתחבט ומתלבט!“

ולא יפלא איפוא אם אחב"י מחד מהעולים החדשים ברחביה, אצים-רצים, בנעריהם ובזקניהם, לאלפים ולרבבות, באוטובוסים של „המקשר“ (ולא ב„טורי-מבילים של השכנים!) בחדש אלול, כדי להשתטח על קברה של רחל אמנו... וכל כך למה? — ראשית מפני המרצב של הפרנסה רחמנא-ליצלן, והשנית כדי למלא את החסרון משנת תרצ"ו, שלא יצאו אחב"י מירושלים, והשלישית — וזה חשוב! — נתרבו ב"ה האוכלוסין שלנו בעירנו ורבים מן העיר

ליים החדשים נוסעים לראות את קבר רחל ואת בניה-מבקריה, בפעם הראשונה-בה... ומדרש-אגדה יש כי מליל זה, שבו הוכרו ע"י הראדיו ענין החלוקה וחסות המנדט על ירושלים ובית-לחם, בכל לי-לה יוצאת בת-קול מתוך הקבר ומנהמת, רחל מבכה ואומרת כמו בחזיון של „יעקב ורחל“ ע"י „האוהל“:

— „א-י-ש-י י-ע-ק-ו-ב! למה קברתני בק-ג-ט-ו-ן הע-ב-י-י?...“

ואחר העולים החדשים, יהודי פשוט ומגושם מיוצאי בסרביה, שעלה ירושלי-מה לפני „ימים-נוראים“, ספר לי בשבוע זה מתוך התלהבות פשוטה כי זכה כבר לבקר את כל המקומות הקדושים שבי-רושלים: הוא ראה כבר „דעם כוסל-מערובי"ס קבר“ (קברו של הכותל-המע-רבי) ונסע בטקסי מיוחד עם זוגתו „צום קבר-רחל"ס מאמע“ (לאמו של קבר-רחל)...

וזכרני היטב — עוד מלפני המלחמה — שפעם בא יהודי אמיד מרומניה הישנה, כמדומני מיאסי, לבקר את ארץ ישראל כתייר, ולאחר שבקר את כל המושבות הישנות והחשובות שבימים ההם וספר לי בהרחבה את רשמיו מן-סיעתו זו, שאלתיו אם ביקר גם את פתח תקוה.

— „איזה שאלה?“ — הוא אומר — „הייתי ב„פסחת-קוה“, בפסח-ק"ו ה", גם ב„פסח-ראשון“ ובפסח-שני“... בקיצור, הוא היה בכל ה„פסחים“... ומכיון שאני עומד במסכת המושבות הישנות, רואה אני חובה לעצמי לספר לכם מעשה קטן שהיה רק לפני שבוע ימים.

נסעתי באוטובוס מת"א לראשון-לציון ועל ידי ישב אחד האכרים והעסקנים הותיקים של המושבה, יהודי פקח ובעל-בעמיה, ועל שאר הספסלים ישבו בחורים ובחורות גם זקנים וזקנות שדברו ביניהם בכל הלשונות.

— „כל אלה הם, כנראה, מתישבים חדשים במושבתכם“, אמרתי לשכני. והראשוני הזקן ענני: — „מכל תר-שבי ראשון-לציון מכיר אני עכשיו רק

את החלק העשירי, והחלק העשירי הזה אינו מכיר אותי...“

על זה ספרתי לו מעשה אחר ובדידי אני הוה עובדא.

לרגל עבודתי האחרונה בעריכת רשימה מפורטת מכל שכונות העבריות בירושלים (אגב, ותיקי העיר אינם יודעים כמעט כי מספרן עולה ל-135, כן ירבו), בקרתי את כל השכונות הגדולות והקטנות, הרחוקות והקרובות, ובאתי בדברים עם זקני-הדור, הגבאים והעסקנים, כדי להשיג מהם ידיעות ומספרים על תולדות השכונות האלה.

והנה, באחד מימות החורף, הגעתי לשכונה אחת מהישובי-הישן ובקשתי את ביתו של ראש-הועד כדי לקבל ממנו פרטים על תולדות השכונה.

— היכן גר כאן פלוני? — שאלתי מאת אחד העוברים.

— פלוני המנוול? — הוא אומר מבלי להביט אפילו אלי — איני יודע!... נכנסתי לחנות-מכלת ושאלתי לבי-תו של ראש-השכונה.

— מה? הגנב הזה? השרלטן הזה? — נזעק החנווני כאילו נשכו נחש — השד יודע אותו ואת ביתו... בקיצור, פניתי לגברת אחת, שעמדה בפתח-ביתה, את שאלתי האומללה, ובמקום תשובה, סגרה בפני את דלתה ונעלמה...

מה לעשות? — פניתי לילד אחד ברוב חוב והוא הורה לי מרחוק באצבעו הקורנה על ה„שמנדיק“ (כך הוא קרא לו!), כלומר על ראש-הועד שעמד בכנופיה והתווכח על הצורך התכוף שיש לדרש מ„הבלדיה“ כביש חדש ושלשה פנסים לשכונה ועוד, ועוד.

לאחר שהכניסני ראש-הועד (שאיני רוצה לפרש בשמו) לתוך ביתי וספר לי על פעולותיו הכבירות לטובת השכונה, אמרתי לו:

— הן רואה אני את כבודו שהוא בעל-בית אמיד ולמה לו כל הגבאות וראשות-הועד? וכי יש לו דבר-מה מזה? — אפילו פרוטה אחת!

— אצלנו בשכונה — הוא אומר בג"אווה — ראש השכונה, זוהי משרה של כבוד...